

Tajni razgovori med člani ameriškega in britskega štaba

Churchillov govor izzval vročo debato v kongresu

OXNAM SVARI PRED SVETO VOJNO

Washington, D. C., 7. marca.—V atmosferi tajnosti in pod pritiskom oboroženih straž se vrše razgovori med člani generalnih štabov Amerike in Velike Britanije v Washingtonu. Doznavajo, da se diskuzije nanašajo na vojne vojaške načrte, čeprav je bila druga svetovna vojna zaključena pred šestimi meseci.

Odgovorni člani generalnih štabov nočejo razkriti, kaj se govori na kulisah in kako dolgo bodo razgovori trajali. Iz zanesljivih virov je prišlo poročilo, da je predmet razgovorov sklenitev vojaške zveze med Ameriko in Veliko Britanijo proti sovjetski Rusiji.

Churchillov govor v navzočnosti predsednika Trumana v Fultonu, Mo., je izzval vročo debato v nižji kongresni zbornici. Britski premier je predložil sklenitev vojaške zveze med Veliko Britanijo in Ameriko in se obsodil politiko Sovjetske zveze, ker hoče razširiti svoj vpliv na zapadne evropske države in Azijo.

Kongresnik Cox, demokrat iz Virginije, je v teku debate o Churchillovem govoru dejal, da je nujno, da se razširi vpliv in vplivnost vsakega državljanca.

Cox je odgovarjal kongresniku Smithu, republikancu iz Ohia, ki je dejal, da se je Churchill odločil, da je on priložnost Ameriko za vstop v drugo svetovno vojno. "Ali je Churchill apel za sklenitev vojaške zveze z Ameriko dobil ugoden odziv od predsednika Trumana?" je vprašal Smith. "Vojaška zveza med Ameriko in Veliko Britanijo bi ugledala pot v svetovni vojni. Amerika je bila direktno pozvana, naj reši britski imperij."

Kongresnik Ellis, republikanec iz West Virginije, je dejal, da je bil Churchillov govor v veliki meri rožljanje s sabljo. Veliko Britanija skuša dobiti podporo v Ameriki za ojačanje svoje vojaške sile. Ellis se je izrekel proti sklenitvi vojaške zveze z Veliko Britanijo.

Churchilla je zagovarjal kongresnik McCormack, demokrat iz Massachusettsa. Dejalo je, da je bila napada vero in podžigala v zahodnem svetu. Demonstrirala je, da je proti kooperaciji v prilog svetovnemu miru.

Senatorja Pepper in Kilgore sta v skupni izjavi obsodila Churchillov govor. "Churchill skuša prezezditi vrat organizaciji združenih narodov v interesu britskega imperija," pravi izjava. "Zalostno je to, ker Churchill govori kot besednik starih Chamberlainovih torijev, ki so podpirali nemške naciste v svoji križarski vojni proti sovjetski Rusiji."

London, 7. marca.—Govor bivšega premierja Churchilla, voditelja britske konservativne stranke, je povzročil bojazan med političnimi misleci v delavski stranki, ki so za udržitvev priateljstva s sovjetsko Rusijo. V govoru vidijo možnost obnove sovjetske kampanje. Churchill je bil l. 1919, ko se je sovjetska Rusija zvijala v krčih revolucije, zagovornik oboroženih intervencij, ki naj bi strmo glasila boljševiški režim.

Churchillov govor so pozdravili konservativci. Oni še vedno upajo, da jih bo Amerika podprla s tem onemogočila stranke, ter ustavila razvoj Velike Britanije v smeri socializma.

Domače vesti

Iz Clevelanda

Cleveland.—Po kratki boleznici je v bolnišnici umrla Marija Sajfert, rodom Hrvatka, stara 63 let in članica HBZ. Tukaj zapuša moža. — Družino William Drenik v Euclidu so obiskale vile rojenice in pustile hčerko.—Iz bolnišnice se je vrnila na svoj dom v Collinwood Rose Simenc.—K vojakom je šel Joseph Humor, sin družine Jerry Humor iz Collinwooda. Služil bo pri marinih dve leti.

Kitajska politika

v Mandžuriji

Opozicija proti ruskim zahtevam

Čungking, Kitajska, 7. marca.—Izgleda, da je Kitajska pripravljena izvajati bolj odločno politiko v Mandžuriji. Opozicija proti ruskim zahtevam narašča. Kitajska vlada je za kooperacijo z Rusijo na ekonomskem polju, upirala pa se bo poskusom, kateri bi omajali njeno suvereniteto.

Kaj vse Rusija zahteva od Kitajske, je še tajnost. Govorice, da hoče velike koncesije v Mandžuriji, se vzdržujejo. Pogodba, sklenjena med Rusijo in Kitajsko, v avgustu pretekega leta, določa sovjetsko kontrolo Port Arthurja, skupno kontrolo Dairena kot svobodne luke in skupno obratovanje nekaterih železnic.

Ruske čete so še v Mandžuriji. Kitajski komunisti zahtevajo priznanje svoje armade, ki šteje 300,000 mož.

Ameriški časniki so dospel v Mukden, največje mandžursko mesto. Kitajske avtoritete jim niso dovolile prej vstopa. Izgovarjale so se, da jih Rusi ne marajo.

List Hsin Min Pao, ki izhaja v Nankingu, poroča, da bo nadaljnjih šest kitajskih divizij vkorakalo v Mandžurijo. Dve kitajski armadi sta že prej dospeli v deželo.

Poročilo iz Jenana trdi, da so komunisti razkačeni, ker so bile komunistične čete napadene v Cantonu in okolici. Druga vest pravi, da je bil general Alvin C. Gillem, bivši poveljnik trinajstega ameriškega vojaškega zbora v Franciji, imenovan za pomočnika generala Marshalla, ameriškega poslanika v Čungkingu.

MacArthur nima kontrole nad Mandžurijo

Washington, D. C., 7. marca.—Državni department je naznanil, da general Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik okupacijskih sil na Japonskem, nima kontrole nad Mandžurijo. Iz tega razloga ni odgovoren za akcije zaveznikov v Mandžuriji. Državni tajnik Byrnes je prej izjavil, da je tudi Mandžurija pod kontrolo ameriškega generala.

Nemški znanstveniki na delu v Ameriki

Washington, D. C., 7. marca.—Vojni tajnik Patterson je razkril, da okrog 150 nemških znanstvenikov je na delu v Ameriki. Ti so upošteni pri "vojaških projektih." Patterson je naznanil, da bodo nadaljnji nemški znanstveniki in tehniki dospeli v Ameriko v bližnji bodočnosti.

Stavka telefonskih delavcev odvrnjena

Detroit apelira na Trumana za intervencijo

Washington, D. C., 7. marca.—Delavski department je danes naznanil, da je bil dosežen mednarodni sporazum med neodvisno unijo telefonskih delavcev in American Telephone & Telegraph Co. in s tem odvrnjena splošna stavka.

Edgar L. Warren, direktor upravnega odbora delavskega departmenta, je dejal, da bo sporazum rezultiral tudi v končanju stavke proti Western Electric Co. v Kearneyju, N. J. Družba je pristala na zvišanje plače za \$5 do \$8 na teden.

Unija je zapretila z odklicem stavke, ko je kompanija odbila zahtevo glede zvišanja plače za 18 in pol centa na uro. Unija ima čez 175,000 članov.

Detroit, Mich., 7. marca.—Člani mestnega sveta so apelirali na predsednika Trumana za osebno intervencijo, da se stavka, katero je oklicala unija združenih avtnih delavcev CIO proti korporaciji General Motors, konča. Prej je mestni svet dovolil \$400,000 kot podporo blaginjskemu skladu. Nekateri avtni stavkarji dobivajo podporo iz tega sklada.

James F. Dewey, ki je bil imenovan za posredovalca v konfliktu med avtno unijo in korporacijo, je odpotoval iz Detroita v Washington, kjer bo poročal delavskemu tajniku Schwelbachu o zastoji v pogajanjih.

R. J. Thomas, predsednik avtne unije, je obdolžil federalni delavski odbor, da se je postavil na stran korporacije, ki hoče uničiti unijo. Odbor še ni storil nobenega koraka proti korporaciji, katero je unija obdolžila kršenja provizij Wagnerjevega zakona o kolektivnem pogajanju.

ŠPANSKA VLADA V IZGNANSTVU ZA HTEVA PRIZNANJE

Komunikacijske zveze med Francijo in Španijo pretrgane

FRANCO POMAGAL ZAVEZNIKOM?

Pariz, 7. marca.—Člani španske vlade v izgnanstvu so pozvali zaveznike, naj takoj pretrgajo diplomatske in ekonomske odnose s režimom diktatorja Franca v Španiji in priznajo njihovo vlado, katere predsednik je Jose Giral.

Istočasno je španska komunistična stranka naznanila, da se pogaja z voditelji drugih španskih političnih strank glede formiranja vlade republikanske opozicije pod predsedništvom Girala. Poziv na zaveznike za priznanje in prelom odnosov s Francijo je bil objavljen, ko ga je francoska vlada odobrila.

Španski republikanci se jeze na Ameriko, Veliko Britanijo in Francijo, ker niso svoje deklaracije z apelom na špansko ljudstvo, naj strmoglavijo Francovo režim, podpre z akcijo. Francoski zunanji minister Georges Bidault je izjavil pred skupščino, da bo ponovno predlagal Veliki Britaniji in Ameriki, naj se špansko vprašanje predloži članom varnostnega sveta Združenih narodov. Bidault je prej dejal, da Francovo režim ogroža svetovni mir.

Madrid, Španija, 7. marca.—Diktator Franco je ponovno demonstriral, da ga deklaracija Velike Britanije, Amerike in Francije ne vznemirja. On jo smatra za prazno gesto.

Franco je odredil pretrganje vseh komunikacijskih zvez med Španijo in Francijo, zaeno pa je prepovedal izmenjavo blaga med državama. Noben Francoz ali drugi tujec ne sme stopiti na špansko ozemlje brez dovoljenja. Izjema velja le za diplomate, uradnike Rdečega križa in pomožne organizacije UNRRA.

Radio Madrid je zanikal obdolžitev, da je Španija podpirala bosiše v teku vojne, izjavil je celo, da je diktator Franco pomagal zaveznikom. On je preprečil Hitlerju in Mussoliniju okupacijo Gibraltarja, britske trdnjave ob vohu v Sredozemsko morje, in s tem nemško in italijansko dominacijo severne Afrike.

Zveza med Rusijo in Češko ostane

Značilna izjava zunanjega ministra Masaryka

Praga, Čehoslovakija, 7. marca.—Zunanji minister Jan Masaryk je izjavil pred časno narodno skupščino, "da je zveza med Čehoslovakijo in sovjetsko Rusijo trdna, ker sloni na globoki in resnični ljubezni našega in ruskega ljudstva in da bo ostala, ker na svetu ni sile, ki bi jo mogla omajati. Ljudstvo je hvaležno rdeči armadi, ki je igrala vodilno vlogo pri osvoboditvi Čehoslovakije."

Masaryk je dalje rekel, "da sta dva glavna faktorja v mednarodnih zadevah soudeležba Rusije, Amerike in Velike Britanije pri reševanju mednarodnih problemov in dejstvo, da so te velesile prevzele vodstvo in odgovornost v prizadevanjih za vzdrževanje in zaščito svetovnega mira. Čehoslovakija je zavzela stališče, da skupna akcija treh velesil lahko premagava vse poteškoče, ki danes tarejo svet. Čehoslovakija je v teh prizadevanjih pripravljena prevzeti del odgovornosti. Naša zveza z Rusijo ne bo nikdar predmet kontroverze. Ekonomska in vojaška kooperacija med Čehoslovakijo in Rusijo se nadaljuje. Naša armada dobiva orožje in drugi material od rdeče armade."

Čehoslovaki zunanji minister se je zahvalil vsem glavnim zaveznikom za pomoč, katero je dežela dobila v teku vojne. "Mi ne bomo nikdar pozabili, da nam je Velika Britanija dala zavetje v najtežjih dnevih druge svetovne vojne," je dejal. "Omogočila nam je nadaljevanje borbe proti nacizmu in fašizmu. Še vedno se zanašamo na zaveznike, da bodo podpirali naše napore."

Hutchins svari pred vojno z Rusijo

Kritika vojaške kontrole atomske raziskave

Chicago, 7. marca.—Robert M. Hutchins, kancelar čikaške univerze, je dejal v svojem govoru po radiu, da bo izbruhnila vojna med Ameriko in sovjetsko Rusijo, če bo vojni department vztrajal pri zahtevi, da mora obdržati kontrolo nad raziskavo atomske energije. On je govoril v imenu Zveze ameriških znanstvenikov.

"Državni tajnik James F. Byrnes je nedavno izjavil, da le neopracijljiva tragedija zmot in zablod lahko povzroči vojno med Ameriko in Rusijo," je rekel Hutchins. "Byrnes bi bil lahko dostavil, da se tragedija že igra in da imajo vodilne vloge oni, ki skušajo preplesti sebe in ameriško ljudstvo glede atomske energije. Rusija ima najmanj dvajset vojnih veščakov in znanstvenikov, upoštenih pri raziskavi atomske energije. Ako bi jim Amerika zdaj razkrila vse tajnosti produkcije atomske bombe, bi jim skrajšala dela samo za šest mesecev, obenem pa bi demonstrirala dobro voljo in zaupanje s svoje strani."

Hutchins je osmešil trditev generala L. R. Grovesa, vojaškega nadzornika projekta atomske bombe, da Rusi ne bodo producirali atomske bombe v 30 letih. "V atomski oboroževalni tekmi bomo vsi izgubili," je dejal. "Začetek take tekme je blaznost, kakor tudi strahopetnost. Kontrola atomske energije je treba iztrgati iz rok vojnega departmenta, da bo ta služila človeštvu v bodočih generacijah."

Istanbul, Turčija, 7. marca.—Med Turčijo in Rusijo je prišlo do zblizanja s posredovanjem ameriškega poslanštva v Ankari. Tirade proti Moskvi v turških listih so prenehale. Turško časopisje je silno napadalo Rusijo, ko so sovjetski krogi naznanili, da bo Moskva vztrajala pri zahtevi, da mora dobiti pas ozemlja v obsegu 13,750 kvadratnih milj ob Črnem morju in baze v Dardanelski ožini.

Sovjetsko poslanštvo v Ankari je protestiralo proti uvodniku, katerega so objavili turški listi v Istanbulu. Ta je imel naslov "Stalin je nadomestil Hitlerja." Poslanštvo je zahtevalo zadostneja in naglasilo, da je uvodnik žaljenje Rusije. Turška vlada je potem dala zagotovilo, da bodo napadi na Rusijo v turških listih ustavljeni.

Ameriško poslanštvo je potem predlagalo, da obe strani prenehata z napadi. Predlog je bil sprejet in napetost med Turčijo in Rusijo se je polegla. Turčija je spoznala, da bi bilo v njeno lastno škodo, če bi se sovražna propaganda proti Rusiji nadaljevala v tisku in po radiu.

Cambodija dobila delno avtonomijo

Pariz, 7. marca.—Francoska kolonija Cambodija v Indokini je dobila delno avtonomijo v administraciji. Zadevna pogodba je bila pravkar sklenjena. V imenu Cambodije je pogodbo podpisal "kralj" kolonije, v imenu Francije pa Thierry d'Argenlieu, vrhovni francoski komisar. Administracija bo na podlagi pogodbe prišla v roke domačinom. Nekaj francoskih uradnikov bo ostalo v Cambodiji.

Ruski listi ignorirali Churchillov govor

Moskva, 7. marca.—Vsi ruski listi so ignorirali govor bivšega britskega premierja Churchilla v Fultonu, Mo. Churchill je v svojem govoru ostro obsodil politiko sovjetske vlade.

re, katerih cilj je zgraditev socialne in napredne države v osrčju Evrope."

NAČRT O REORGANIZIRANJU KONGRESA

Clani skupnega odseka dovršili svoje delo

ZVIŠANJE PLAČE KONGRESNIKOM

Washington, D. C., 7. marca.—Načrt o reorganiziranju kongresa je sestavljen. Ta določa med drugim znižanje števila kongresnih odsekov in zvišanje plače kongresnikom in senatorjem za 50 odstotkov, kakor tudi drastično revizijo procedure, da se delo olajša.

Načrt so sestavili člani skupnega kongresnega odseka, čigar načelnik je senator La Follette, progresivec iz Wisconsin, podnačelnik pa kongresnik Monroome, demokrat iz Oklahome. Sprejet je bil hladno in vse kaže, da ne bo sprejet v bližnji bodočnosti, čeprav bo modificiran. Člani skupnega odseka so izjavili, da so radikalne spremembe v ustroju kongresa potrebne, da se premosti prepad, ki je nastal med zakonodajno vejo vlade in ljudstvom.

Namen načrta je večja elastičnost kongresa, da bodo člani imeli večjo besedo v usmerjanju narodne politike in volilci bolje informirani. Glavne provizije načrta določajo:

Odpravo 47 stalnih in 15 posebnih ter izbranih kongresnih odsekov. Senat naj bi imel 16 odsekov, nižja zbornica pa 18 in sleherni izmed teh naj bi imeli jasno določeno jurisdikcijo. Nižja zbornica ima sedaj 48 stalnih in šest posebnih odsekov, senat pa 33 stalnih in devet posebnih odsekov. V službi manjšega števila odsekov naj bi bili štabi veščakov.

Zvišanje plače senatorjem in kongresnikom na \$15,000 letno. Vsak senator in kongresnik naj bi dobival dodatno vsoto \$8,000 letno za pomočnika.

Ustanovitev skupnega izvršnega sveta, čigar naloga naj bi bila zboljšanje zveze med kongresom in Belo hišo.

Letne kongresne počitnice, ki naj bi trajale najmanj tri mesece.

Registracija lobistov in drugih, ki skušajo vplivati na zakonodajstvo kongresa.

Ruski list udaril po reakciji

Obsodba gibanja za restavriranje monarhije v Španiji

Moskva, 7. marca.—List Rdeča mornarica je udaril po reakciji, ki je na delu za restavriranje monarhije v Španiji. Španski monarhisti so dobili oporo v britskih nazadnjaških krogih.

"Da je ideja restavriranja španske monarhije dobila oporo pri reakciji v Veliki Britaniji, ni naključje," pravi list. "Idejo podpira tudi Vatikan."

List dalje pravi, da je Francovo fašistični režim v Španiji zagazil v resno krizo. Progresivni elementi v demokratičnih državah zahtevajo prelom s tem režimom.

"Dnevi Francovega režima v Španiji so preštet," pravi dalje ruski list. "Reakcionarni krogi v Španiji in drugih državah, ki so proti prerobenju španske republike, tega ne razumejo. Boje se progresivnih sil, zato skušajo preprečiti, da ne bi te prišle na krmilo v Španiji."

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narednina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inoseststvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

188

Prelom s klerofašistom Francom

Končno so se Amerika, Anglija in Francija vendar odločile za prelom s španskim klerofašističnim diktatorjem gen. Francom—ne pa z njegovo okrvavljeno vlado! Amerika in Anglija sta se dolgo upirali temu koraku, zdaj pa sta vendar pristali na pritisk Francije.

Ta korak bo pozdravil vsak svobodoljub, posebno pa oni del španskega naroda, ki je bil pred desetimi leti pribit na križ in se junško boril za svojo svobodo skoraj tri leta. Tista borba bo v zgodovini zapisana z debelimi črkami, ko bo krvnik Franco že zdavnaj pozabljen. Bila je v resnici prolog v drugo svetovno vojno, česar se pa tako zvane zapadne demokracije z Rooseveltovo administracijo vred niso čisto nič zavedale, marveč s svojo stupido in hipokritično "neintervencijsko" politiko indirektno pomagale fašizmu—španskemu, nemškemu in italijanskemu. Kajši fašizem kot pa zmago demokratičnih sil v Španiji! Nad Evropo in vsem svetom se je to bridko maščevalo.

Da je zdaj prišlo do tega preloma s španskim diktatorjem, je več njegova zasluga kot pa želja Anglije in Amerike. Pri ameriški in angleški vladi Franco zadnje čase res ni bil dobro zapisan, toda obe sta ga tolerirali in šli na roko njegovemu krvavemu režimu. Še ni dolgo, ko smo čitali, da mu je "naša" vlada prodala 16 velikih transportnih letal, s katerimi sedaj lahko prevaža iz Moroka svoje afriške čete, s pomočjo katerih je leta 1936 tudi pričel svojo fašistično revolucijo proti tedanji demokratični vladi. S temi četami in falangisti bo zdaj skušal zatreti vsak notranji odpor ali upor.

Ne samo to! Med Francovim režimom in "našo" vlado so se vršila pogajanja za nakup večje količine ameriškega vojnega materiala, ki je ostal v Evropi. Ta pogodba je bila že sklenjena, le še podpis ji baje manjkajo. Državni department menda ni toliko stopen in ciničen, da bi jo zdaj tudi dovršil; toda tudi glede tega ne moremo biti sigurni, kajti podobnih stupidnosti in cinizma je polna tudi zgodovina zadnjih let. Amerika in Anglija zalagata Francov režim tudi z gasolinom in marsičnim drugim. Ta igra se bo po vseh videzih še nadaljevala, kajti prelom s Francom ne pomeni, da je prišlo tudi do preloma z njegovim krvavim režimom.

Da je prišlo do tega preloma, ki v resnici pomeni le to, da je Franco končno postal persona non grata v Washingtonu in Londonu, je predvsem njegova lastna zasluga. Pred par tedni je Franco namreč dal cinično umoriti 10 lojalistov, ki so se vrnili iz Francije v Španijo. Pred sodišče pa je dal postaviti 32 socialistov, ki so v Madridu nameravali obnoviti stranko. Francov režim, blagoslovljen po Vatikanu od vsega začetka, kaznuje take grešnike s smrtjo.

Med lojalisti, ki so bili umorjeni v Barceloni, je bil tudi Cristino Garcia, ki je v osvobodilni borbi v Franciji postal eden največjih francoskih junakov. Ko se je v Franciji raznesla vest o tej eksekuciji, je med ljudstvom, posebno pa med organiziranim delavstvom nastalo tako ogorčenje, da je bila vlada prisiljena podvzeti drastične korake proti Francovi Španiji. Vlada je tudi od parlamenta, ki sestavlja novo ustavo, dobila ultimatum, da mora prelomiti vse stike s Francovim režimom, ali pa bo strmoglavljena. Proti tej eksekuciji lojalistov je nastalo veliko ogorčenje tudi po drugih državah v Evropi, kakor tudi med angleškim delavstvom.

Ker je francoska vlada že prej pritiskala na Washington in London za skupni nastop proti Francu, sta se po tej eksekuciji končno podala tudi zunanja ministra Anglije in Amerike in pristala na ultimatum diktatorju Francu, da mora iti s prestola. Francija je šla še dalje in zaprla mejo s Španijo.

V tej skupni izjavi, v kateri je Franco končno uradno proglašen kot "persona non grata," vlade treh držav pravijo, da ne žele, da v Španiji pride do novega krvolitja ali civilne vojne, kakor tudi, naj Francov režim naslednji nekakšna časna (caretaker) vlada, sestavljena iz "vodilnih, patriotskih in liberalno mislečih" Špancev, dokler si špansko ljudstvo ne izvoli take vlade, kakršno želi. Ameriška vlada je podkurila Francu tudi z objavo dokumentov, zaplenjenih v nemških arhivih, ki ga pokazujejo, da je bil vedno v tesnih zvezah z naciji in da je nemška bojna mornarica imela med vojno svoje zalagalne baze v španskih vodah.

Ta izjava ali ultimatum je baziran na želji, naj Francov režim strmoglavi njegova armada—tista armada, ki ga je postavila na krmilo! Da je ta želja dokaj naivna, ni treba poudarjati. Brez gospodarskih sankcij tega gotovo ne bo storila.

Francu je že odgovoril na ta ultimatum, da se ne umakne. To pomeni, da bodisi blufa ali pa je siguren, da lahko računa na zvestobo armade. Dokler bo imel armado na svoji strani, ali dokler Francija, Anglija in Amerika ne nastopijo proti njemu bolj odločno in pretirajo tudi vse trgovske in diplomatske stike, toliko časa bo lahko še blufal. Gotovo je, da danes v Španiji ni druge sile kot armadne, ki bi ga lahko strmoglavila, kajti opozicija je disorganizirana, brez orožja, poginana pod zemljo ali se nahaja v ječah in v inozemstvu. Sigurno je, da armada Francovega režima ne bo prej strmoglavljena, dokler ji ne prične teči voda v grlo, dokler bo prejemala gasolin in druge potrebščine iz inozemstva, predvsem iz Amerike in Anglije.

Velik udarec za Francov režim je sicer to, ker ga je zdaj menda zapustil tudi Vatikan, ki ga je podpiral in blagoslovljal od vsega začetka. Vatikan zdaj na vse kriplje deluje, da Franca naslednji monarhistični režim. Taki "rešitvi" španskega vprašanja je menda naklonjena tudi angleška politika in sigurno tudi visoka katoliška hierarhija v tej državi, predvsem pa newyorški kardinal Spellman, ki je glavni sluga med Washingtonom, Madridom in Vatikanom in se je zadnje udeležil tudi banketa, ki ga je v Rimu priredil Francov poslanik v počast novim kardinalom.

Ampak obnova monarhije v Španiji pomeni skok iz dežja pod kap—povratak starega klerofašizma na mesto klerofašističnega

Glasovi iz naših nasebbin

RAZNOTEROSTI

Detroit, Mich.—Po dolgem času se zopet oglašam. Že večkrat me je kdo vprašal, zakaj sem utihnila. Naj nihče ne misli, da sem se ustrašila kakšnega bav-bava. Ne, nič takega. Ampak če človeka zadene tako strašna nesreča kot je mene in seveda tudi mnogo drugih, potem ni volje do pisanja.

Ko sem izgubila sina, se mi je zdelo kot da bi mi kdo razmesaril prsa. Človek sploh ne more verovati, da je resnica in večkrat se zamislim, ter vprašam, je li mogoče, ali so bile same grde sanje. Toda od njega ne dobim več pisem, namesto njegovih pa prejemam od drugih, ki so poznali mojega sina.

Eden njegovih prijateljev, kapetan Lucash, mi je največkrat pisal in opisal nesrečo. Ko se moj sin na dan nesreče ni oglašil po radiu, ga je šel kapetan Lucash iskat, našli pa so ga že mrtvega. Tisti dan so pobrali samo njega, ker so jih Japonci še vedno opazovali. Vzelo jih je dve uri, predno so ga prinesli v taborišče.

Kmalu za tem sem prejela pismo in sliko pokopališča, katero mi je poslal divizijski general Swing, nato pa še sliko njegovega groba itd.—vendar pa še sedaj ne morem verjeti, da ga ne bom videla več živega. Izgubila sem starše in mnogo drugih sorodnikov, ali vse izgube skupaj niso niti senca tega, kar sem izgubila s sinom. To se lahko pove le onim, ki so sami izgubili sina na bojišču, za one, ki so jih izgubili celo več, je pa še toliko hujše.

Well, vojna na bojnih poljanah je zaenkrat končana, sedaj pa imamo vojno v industrijah, kajti stavk je nič koliko. Zdi se mi, da so vsi na stavki, razen hišnih gospodinj. Vsi zahtevajo večje plače, le me, hišne gospodinj, še vedno delamo za plačo, ki je veljala pred tisočimi leti. Morda se bo kakšen "smart" možki spodtaknil ob moje besede, češ, "saj vam, babam, ni treba nič delati sedaj, ko imate stroje, s katerimi perete perilo!" To je resnica, da imamo dandanes ženske precej olajšav pri delu, to se pravi, da imamo različne tehnične pripomočke, kar je koristno in hvalevredno, ampak olajšave imajo tudi možki, vzlic temu pa niso zadovoljni in zahtevajo več plače. Da me ne bi kdo napačno razumel in mislil, da sem jim nevoščljiva, ne, nisem!

V našem mestu smo sedaj zelo srečni, ker nam je papež poslal svoj "žegen" in dobili smo novo-pečenega kardinala. Papež želi, ve, kaj dela. Zastonj ga nam ni dal, vsaj jaz mislim tako. Kaj mislite, potrošili so celih 10,000 dolarjev, da so ga namaškeradili in detroitski časopisi ja kažejo, že mesec dni, poleg tega pa tudi vso njegovo opravilo, potrebno in nepotrebno—slednje je mnogo več! Pokazali so že vse, razen spodnjih hlač, zgornjih pa mogoče nimajo...

Šalo na stran, ampak nič ni čudno, če človek, ki zna misliti s svojimi možgani, izgubi vero in zaupanje v duhovščino. S priznice so nam pridigovali, da je bil Kristus reven: hodil je po svetu bos, rojen pa je bil v hlevčku, ker se je njegovim staršem, Jožetu in Mariji, godilo tako kot danes tisočim, ki ne morejo dobiti stanovanja. In ko je božje dete raslo kot raste še danes deca, je pomagalo svojemu krušnemu očetu pri mizarski obrti. Najbrže je bil stari Jože bolj slab plačan, zato mu je moral sin pomagati z vzdrževanjem družine, kakor se podobno še dandanes dogaja v marsikateri hiši. Kristus je šel sem pa tam malo ponagajat tedanjim močtem in jih gonil iz templja. Če bi danes živel, bi ga imenovali komu-

stema. Kar Španija potrebuje, je pometenje obeh teh sistemov na smetišče zgodovine in obnovo slične demokratične republike kot se je razvila na lojalističnih tleh v prvih par letih civilne vojne, ko je špansko delovno ljudstvo postalo svoj gospodar. Valed tega so ga indirektno pomagale zadaviti tudi tako zvane zapadne "demokracije"...

nista, tedaj pa ta beseda še ni bila v modi.

Ne morem razumeti, zakaj je toliko ljudi sploh ne more verjeti v te dogme in se pustijo tako vražje voditi za nos. Cerkev zbira zlato, srebro, visoka duhovščina pa se oblači v baržun in svilo, na prst pa natika dragocene dragulje. Bila sem še otrok in spominjam se, kako so robančili tisti kaplančki, zlasti misijonarji, kateri so prišli včasih strahiti tiste kmete s pekelnim ognjem, z vsakovrstnimi hudicami, kateri nas bodo vrteli in obračali na vlah. Dalje so pridigovali, da je velik greh biti nečimuren in tako je neka stara devica prišla iz cerkve, kjer so imeli misijon, ter raztrgala vsa svoja boljša oblačila in svlene rute. Ona se je v resnici oblačila "nobel", kakor smo rekli pri nas, ker pa je preveč visela v cerkvi in poslušala tiste misijonarje, se ji je zmešalo. To se je zgodilo v fari St. Vid pri Planini, Štajersko, kjer so imeli vsako zimo misijonarje. Ker sem bila prisiljena hoditi v cerkev, sem slišala marsikaj, kar pa nič ne soglašam s tem, kar počenjajo.

Upam, da so se tisti kmetje kaj spametovali in ne kličejo v svojo farno več misijonarjev. Tudi se še spominjam, kako me je gospodinja spodila v cerkev, češ, da moram napraviti dolgo spoved, ali mislila sem si, kako jo naj napravim dolgo, ko pa nisem imela dovolj grehov niti za kratko. No, pa sem se vseeno znebila nekaterih, katere sem se bala povedati domačemu kaplanu. Ko sem bila otrok, sem bila navihana in vedno sem kaj "pouzimala" gospodinj, na primer par jajc in v lonček z njimi, v katerem se je kuhalo za svinje, nato pa ven z njimi in sem jih snedla. Vedela sem namreč, da vsako kurje gnezdo in moje delo je bilo pobirati jajca. Tudi smetana ni bila nič kaj varna pred menoj, prav tako ne klobase na veliki petek, zato je bila moja vest precej kosmata, kakor mi je rekla gospodinja. Odvezo pa sem zmeraj dobila z lahkoto—zmolila sem par očenašev za pokoro in to je bilo vse.

Kot vsak človek, tako sem tudi jaz malo zrasla, seveda ne veliko, ker sem še danes majhna. Nekoč sem šla k spovedi. To je bilo pri Sv. Pavlu pri Preboldu, Savinjska dolina. Spovedoval me je neki kapucinar, kateri je tam večkrat gostoval in pomagal spovedovati. Imel je brado do pasu, bil pa je najbrže še mlad, vsaj tako sem sodila po besedah, ki mi jih je govoril; hotel je namreč vedeti, če imam fanta in kaj delava. Njegove besede niso za tisk. Tedaj sem bila bolj sramežljiva kot danes in vsa kri mi je letela v glavo. Pozneje se nisem upala iti k obhajilu, ker sem se bala, da bi me spoznal. Danes bi jih zvedel, ako bi kdo kaj takega vprašal. Dobro, da je bila stena med nama.

Iz pism in drugih poročil vidimo, kako so se obnašali božji namestniki v stari domovini v času okupacije. Razumljivo, vsi niso bili izdajalci in morilci, kajti tudi med njimi najdemo nekateri, ki so pošteni in dobri, drugi pa so najpogostejša bitja, zverine. Še zverine ne počenjajo kaj takega kot so počenjali nekateri duhovniki. Če bi njihov gospod Kristus prišel vsaj včasih pogledat, kaj vse počenjajo v njegovem imenu, bi najbrže vzel bič in jih napodil iz templja oz. cerkve.

Mnogo je ljudi, ki nosijo denar že tako bogati cerkvi. Če pa jih vprašate za majhen dar za reveže v stari domovini, pa pravijo, da nimajo. Kakor sem že dejala, papež nam ni zastojni delil svojega blagoslova, ampak sem prav gotova, da so mu poslali lep kup tisočakov. Včasih je duhovščina trdila, da je de-

nar hudiceva iznajdba in da ga ni dobro držati doma...

Prav kar sem prečitala povest, katera je izšla v Ameriškem družinskem koledarju. Spisal jo je Etbin Kristan, naš dobro znani bojevnik za ljudske pravice. Povest sicer ne pove ničesar novega, ker sem že poprej čitala nekaj sličnega, vsaj v bistvu, vendar pa sem jo čitala s takim zanimanjem, da sem pozabila na spanje. Če bi živela kje na farmi, bi me gotovo petelini opomnili, da se zunaj dela dan. Zjutraj sem zopet vzela Družinski koledar v roke in ga nisem odložila, dokler nisem skončala povest. To omenjam zato, da kdor nima Družinskega koledarja, naj si ga nabavi, kajti samo povest o majorju Herbertu Edlerju von Hardfaustenu je vredna cene. Knjigo sem prejšnji večer še dobila, zato ne morem izraziti mnenja o drugem čtivu, verjamem pa, da je dobro, kakor vselej.

V roke sem prejela Detroit News in vidim naznanilo, da so šli na stavko pekarski vozniki. Ako se tem pekarnam priužijo še druge pekarnarje, potem ne bomo samo brez mleka, pač pa tudi brez kruha. Če bo šlo tako naprej, se bomo morali povrniti v stari sistem prehranjevanja. Matero bodo morale hraniti otroke po starem receptu, gospodinjje pa zopet peči kruh doma, kakor smo ga nekaj. Ali sitnost je, ker ni bele moke v trgovinah—pravijo, da so jo vso pokupile gospodinjje. Jaz pa mislim, da je nočejo namenoma dati na trg, ker upajo, da bo bodo pozneje prodajali, ko bo cena zvišana. Sedaj ni trgu solatnega olja, raznih rastlinskih začimb in drugih potrebnih. Vsega tega je zmanjkalo zato, ker upajo, da bodo smeli zvišati cene—slišali so namreč zvoniti o povišku mezd za celih 18 in pol centa na uro. To bomo bogati!... Vas pozdravlja vaša znanca, K. Kratinz.

GLAS IZ GORENJE VASI NAD ŠKOPJO LOKO

Indianola, Pa.—V časopisih sem videl, da se javljajo sorodniki iz vseh krajev Jugoslavije, samo iz našega kraja ne oz. iz Gorenje vasi. Kakor veliko družin, tako je tudi naša razkropljena na tem velikem svetu.

V naših krajih so ljudje veliko prestali, kajti bile so se strašne bitke. Od doma večkrat pišejo, a od nas ne prejemajo vseh pism. Veliko prebivalcev je bilo izseljenih iz Gorenje vasi in okolice in do sedaj se še niso vsi povrnili domov. V Vočajni so bili skupaj mama, brat Jože, sestra Anica in teta Angela, ko pa so kraj zavzeli sovražniki, so brata Jožeta odvedli na Korško in je še sedaj tam; bo preteklo že pet let, od kar je od doma. Po dolgem času pa se je nam javil skozi britski Rdeči križ, in sicer dne 13. decembra. Omenja, da se mu godi zelo slabo in prosi za pomoč, ker je v potrebi in pomanjkanju. Toda revežu še ne moremo pomagati, ker ni poštne zveze z Avstrijo.

Tu v Indianoli živiva z očetom, v Butlerju, Pa., je sestra Mary, v Clevelandu pa brata Frank in John.

V prejšnjih pismih poročajo o grozotah vojne v njihovih krajih. V Gorenji vasi je padlo 24 fantov. Nekateri omenjajo po imenu, in sicer: Barbevču sta padla Jože in Pavle, dalje Boština Milan, učitelj sin Fran Rebelj, Fortunov France, Pompešev Tone, Vovčarjev Francej, Škofov Vencelj, Koritarjev Tone, mladi Preser, pet Maticovih fantov, Mežnarjeva dva iz Sv. Urbana, Jože in Matevž, mladi Koleninovec s Hlavčje njive. V Podgori pri Žnidarju (Pternevu) dve dekleti in več drugih. Maticova kovačnica je popolnoma uničena, v Toplicu je vse požgano, pri Logarjevih vsi pobiti in vse požgano. Na Savodnju je bilo uničenih 30 hiš. Med vojno je umrl Felkov oče in na Brodu oče in mati.

Naši pišejo, da ni treba polijati denarja, kajti so bolj vese-

li paketov, ker tam je težko kaj kupiti za denar.

Zadnje pismo, ki so ga pisali mama, sestra Anica in teta Angela, je bilo oddano 6. januarja, prejeli pa smo ga 9. februarja. Pismo se glasi:

Preljuba moja družina!—Pričeli smo z novim letom in želimo, da bi bili tudi vi zdravi in srečni. Vsak dan nestrno pričakujemo kaj pošte od Vas. Mi smo vam že večkrat pisali. Zadnje pismo smo prejeli od Johnnyja, nekaj dni pred božičem. Tvoj paket, Lovro, pa nekaj dni poprej, od Franka in Johna pa od vsakega po dva paketa; vse smo prejeli v redu. Še enkrat se prav pristočno zahvaljujemo za poslano. Na sveti dan smo jedli vašo juho in smo bili v duhu s vami. Prejemamo tudi Glas Naroda, za kar se vam najlepše zahvaljujemo. Le ne imejte preveč skrbi radi nas. Ali sta ata in Lovro še vedno v Indianoli?

Ančka ima dela s živanjem čez glavo. Stric Matevž večkrat piše; on se ima dobro. Od strica Franceta pa nič ne slišimo in ne vemo, če je še živ.

Ljubi ate in Lovro, prav sem skončala pismo, pa smo prejeli Vajino pismo, ki smo ga že tako nestrno čakali. Samo da smo še vsi živi tukaj in tam! Strahu pa smo veliko prenesli in smo se morali skrivati, kadar je pokalo, srečni pa smo, ker ni padla nobena bomba na hišo. Sicer je bilo precej šip pobitih, a smo že vse popravili. Pri Platišu je bila šola, a je padla bomba na hišo, k sreči pa ni eksplodirala. Tako ni nikogar ubilo, le neki fantek se je tako prestrašil, da ni mogel govoriti nekaj dni.

Sorlijeva hiša je bila zelo poškodovana, družina pa je bila izseljena, sedaj pa so zopet prišli domov. Sedaj pa so izseljeni Gavnarjevi. Torej vidite, dragi moji, če ima človek čisto vest, najlaže izhaja in se mu ni treba bati ničesar. Samo da bi imeli ljubi mir. Jaz sem vedno z vami v duhu noč in dan. Le še kaj pišite. Vse bi vas rada videla. Pozdravlja Vas Vaša ljubeča mati.

Sledeče pismo pa je pisala moja sestra Anica: Po dolgem času smo vendar dobili pismo od ata in Lovra. Najmanj pošte smo dobili od Mary. Sicer pa smo se v vojnem času kar odvadili pisati. Od Jožeta ne dobimo nobene pošte, ker ni nobene zveze s Korško. Upamo, da je še pri svojem delu. Božične praznike smo mirno praznovali po štirih letih, kajti med vojno je bilo ravno za praznike najhujše. Zlino imamo izredno lepo—snega nič, po cesti pa je toliko prahu kot ob veliki noči. Imeli smo tudi polnočnico, katere ni bilo že štiri leta. Francjev Jože je sedaj doma, Jelka pa je prišla domov za praznike, ima službo na Primorskem.

Tudi gospod Janko je prišel domov za nekaj dni. Je še ravno tako kot je bil; preстал pa je veliko skozi vojno—vsi Vas lepo pozdravljajo! Srečni so, da so ostali vsi živi. Da so nam ostale le glave, vse drugo se bo nadomestilo! Sedaj se je pričelo zopet s kulturnimi aktivnostmi in včera so igrali lepo igro "Domov". Bila je zelo lepa udeležba. Kakor vidim v Glasu Naroda, imate tudi v Ameriki veliko priredb in zabav. Johnny in Frankie gotovo še zmeraj pojeta. Kaj pa Tvoja harmonika, Johnny? Ali še kaj igraš nanjo? Časi se res spreminjajo—nekateri se ženijo, drugi pa so še vedno žalostni, ker se spominjajo na padle. Veliko poguma in dobre volje, pa bo šlo. Vsem skupaj lepe pozdrave! Vaša sestra in hči Ančka.

Teta pa piše: Hvala vam za vse! Upamo, da se bodo razmere kmalu zboljšale, saj je že veliko boljše kot je bilo. Veseli me, da ste vsi zdravi. Nam je po Jožku zelo dolgčas, ker ne slišimo od njega že tako dolgo. Zelo ga pogrešamo. Vsa naša sreča je Anica, ki je vzor dobre in skrbne hčerke, sestre in nečakinje. Z neutrudljivo požrtvovalnostjo in ljubeznjivo skrbi za vse in zna vse modro urediti, da smo z raj potrebno imeli, ne enkrat, drugi nič. Najbolj se veselimo zvečer gorke peči. Jave imamo dosti. Vse drugo sta vam mama in Anica popili. Pišite kmalu. Pozdravljajte vse! Vaša teta.

Tako pišejo moja mama in teta. Iz pisma je razvidno, da je bila Gorenja vas ne prizadeta, kakor tudi bližnji kraji, zato je potrebno, da magamo našim trpečim bratom in sestram v stari domovini. Lovrenc Kokal

DODATNO POROČILO O SKUPNI PRIREDBI

Chicago, Ill.—Tu sledi dodatno poročilo o skupni priredbi SANSOvih podružnic v Chicago, ki se je vršila 18. novembra. Kmalu po tej prireditvi je poročano v našem časopisu o vsem uspehu te priredbe v spem. Današnje poročilo vse je finančni pregled in im prispevateljev za pomožno cijo.

Skupni dohodki znašajo \$79, protovoljni prispevki za pomožni pomoč trpečim v stari kraju pa \$170, skupaj \$1,574. Izdatki te priredbe so bili \$44, izročeno za pomožno cijo \$710 in SANSU za politično cijo \$350, preostanka na roko \$42.35, skupaj kot zgoraj \$76.79.

Prispevali so po \$25: M. J. larnar in Jug. samostojno porno društvo Zarja, Anton chevar \$20, Apolonija Luzbe John Skavich in soproga \$10. Po \$10: Frank in Minka A. John Jereb, Frances P. Frank Sajovec, Mike in J. Skochir, Joseph in Frances mar in Louis Zidar; Al. Grum \$6.

Po \$5 so darovali: Mary neč, Mary Aucin, Anton B. vic in soproga, Mrs. A. Bera A. Bezlaj, Frank Benčina, P. Bostich, Jacob in Mary B. vac, F. Carr, Matt Cukale, J. Deverich, Katarina De Jos. in Josephine Erjavec (J. Ill.), Tončka Erdeck, J. Fil na, Anton Garden, John G. rich, I. Heinrihar, R. Hribc soproga, Anton Jordan, John chevar, Theresa Kerkoch, Košak, Apolonija Kosic, m. Kote; Mirko in Pauline K. Michael Kusel, Vera Levet ter Luzbe, Mary Novle, m. Omerza, Angela Perme, Jo Poropat, Josie Prezel, Mary cic, Louis Robaus, Agata S. man, Jos. Sajovec, Rose Saj Frank in Helen Sedey, Jo Sernel, John Skerjan, S. Span, Mary Steblay, Anton mazin, Anton Trojar, Uleha soproga, Vrhovnik in soproga Zore, Frances Zupancic ter kel in soproga.

Dalje so darovali: ena \$4, šest po \$3, trideset po ena \$1.50, 68 oseb po \$1, 108 pa je darovalo različne vsote \$5 doli, katerih imena pa se ne čitljivja ali pomanjklj. Skupni znesek teh daroval znaša \$120.25.

Vsa ona društva, katerim bile poslano vstopnice v P. prodajo, so prošena, da vse ce vrnejo ali pa plačajo, ako bile prodane. Govornikom, lavcem in delavkam, kakor di udeležencem ter sploh vs ki so na kateri koli način pogali do uspeha te priredbe, enkrat iskrena hvala!

Za centralni odbor podružnic SANSO: Frank Smith, tajnik

S POTA

Kam plovemo? Med nami edinosti. Drugi narodi niso razdruženi med seboj kot mi, vanski, kajti ne rinejo v o dje verskega vprašanja kot mi. Je že precej let, odkar za vedno zaspal prvi slovenski časniki in misijonar (24. Buh, ki se je izrazil, da sem ber narod, samo vera nas je Poglejmo Čehe. Američi. Oni so tudi verni in hodi cerkev, toda kot narodi niso jo skupno. Matija Pogorelec

Vesti iz nove, prerrojene Slovenije in Jugoslavije

UPRAŠANJE SUROVIN NAŠO TEKSTILNO INDUSTRIJO

Jugoslavija bi lahko v okviru svojega kmetijstva pridelala velik del za domačo tekstilno industrijo potrebnih surovin. Na strani nam tekstilne industrije ni treba šele ustanjavljati, temveč morda samo izpopolniti. Pridelovalna in predelovalna panoga naše tekstilne proizvodnje se pred vojno nista razvijali vstric, da bi si medsebojno pomagali in da bi druga drugo ustvarjali k napredku. Od takega dela bi imeli obe panogi korist, s njima pa tudi vse gospodarstvo. Edino pravično in razumljivo bi bilo, da bi naša tekstilna industrija obdržala s surovinami predelovalno in notranjem trgu, za kar bi se morali denar v tujini, če se ne bi skrbel doma?

Na vendar smo danes daleč od tega. Sodelovanje med našo domačo tekstilno industrijo in kmetijstvom bo treba šele ustvarjati iz najosnovnejših temeljev. To žalostno dediščino nam je zapustila predvojna Jugoslavija, ki se prav nič ni brinela za koristi našega gospodarstva, temveč je skrbela le za lahke posameznih njenih izkoriščalcev.

Pred vojno smo uvažali toliko surovin, surovin in izdelkov, da smo nad eno tretjino vsega našega uvoza na njihov račun. Tekstilni sektor je bil v trgovski bilanci najbolj pasivna postavka. Naša tekstilna industrija je bila pred vojno mimo nekaterih možnosti, da se oskrbi s surovinami na domačem trgu in se je oskrbovala skoro izpolnoma z uvozom tujih surovin in polizdelkov. Od tekstilnih surovin, ki jih je pridelala kmetijstvo, smo konopljino ostalo pa smo predvsem porabili za izdelke domače obrti. Naša tekstilna industrija je izkoriščala komaj 25% doma pridelane volne, 34% doma pridelane konoplje in 20% doma pridelanega lanu. Vsa naša tekstilna industrija je bila odvisna od uvoza tujih surovin, prav je delala skoro izključno domače potrebe. Letna proizvodnja tekstilnih surovin pri nas je znašala pred vojno nad 1.000 ton (od tega dve tretjini konoplje), uvozili smo surovin izdelkov 58.000 ton, izvozili pa 33.000 ton (skoro izključno konoplje); potrošili smo torej 24.700 ton. Če vzamemo za primer samo volno, tedaj so številke naslednje: volne smo pridelali 8.000 ton, uvozili v surovini, polizdelkih in izdelkih 7.700 ton, izvozili pa 500 ton, tako je znašala potrošnja okrog 8.200 ton.

Kje so vzroki za ta nezdrav vzorec? Krivda pade izključno na predvojno državo, ki ni stala ničesar, da bi se obe proizvodni panogi povežala in spravi v tesno sodelovanje. Imeli smo na primer 10 milijonov ovc, ki pridelale samo 8.000 ton. Naše ovčarstvo je bilo izredno zanemarjeno in se nihče niti brigal za njegov napredok. Na ovcu je dajala na leto najkveč 1,5 kg volne, med tem ko v drugih državah s selekcijo, redno rejno in s splošnim posebnim ovčarstvom dosegli povprečno vsaj pridelok. V Južni Ameriki, kjer so za ovčarstvo kontrolirale velike vsote denarja, je ovcu do 7 kg volne letno. Vredna je treba v ta namen delati leta in leta. Čeprav pri ovcih spričo drugačnih pogojev ni mogli doseči tako velikega pridelka volne, kakor ga izkazujejo v drugih državah, bi vendar lahko pridelali volne prav tako velikega pridelka.

Prav tako bi lahko v znatni meri izboljšali kakovost domače volne. Tekstilna industrija pred vojno od našega domačega pridelka volne v višini 8.200 ton odkupila le 900 ton letno. Sicer se je na to, da bi pridelala boljše blaga, ker je bila na polna tako imenovanih čistilnih diale, ki niso prožne. K

temu bi lahko pripomnili, da naša široka potrošnja ne zahteva samo blaga boljših vrst, temveč se zadovoljuje v znatni meri tudi s slabšo kakovostjo. To so posebno očitno pokazala pretekla leta vojne, ko se je naša tekstilna industrija pod pritiskom razmer le lotila predelovanja naše domače volne. Pa če gremo preko tega in osvobodimo pomisleke, ki jih je pred vojno iznašala naša tekstilna industrija glede predelave domače volne, smo upravičeni postaviti očetke, da ni bilo prav nič storjeno, da bi se naš pridelok volne kakovostno izboljšal in da ni bilo raziskano, kako bi bilo mogoče naš pridelok v celoti vključiti v našo tekstilno proizvodnjo.

Naša tekstilna industrija je ob koncu prejšnjega in v začetku sedanjega stoletja zaradi brezbrzičnosti domačih činitelejev zapadla v odvisnost prekomorskih držav. Te so v začetku preplavile evropsko tržišče s ceneno volno slabe kakovosti, nato pa so kakovost v tekmi z evropskim pridelkom stalno izboljševale in popolnoma izrinile evropsko volno. Posledica je bila, da je število ovc v Evropi naglo padalo in da se ni nihče brigal, da bi se izboljšala kakovost doma pridelane volne. Pri nas je bilo na las podobno. Zato je naša industrija, kdarkoli so se prekinile trgovske zveze v tujini dobavitelji, zapadla v težko krizo, čeprav je bila običajno to-doba visoke konjunkturre. Šele v takih krizah se je naša industrija zatekla na domače tržišče z volno, ki ji pa seveda ni mogla mnogo koristiti.

Jasno je, da v bodoče ne moremo po tej poti naprej. Poskrbeti moramo, da bo naša industrija čim manj odvisna od uvoza in da bo predvsem izkoriščala domače tekstilne surovine. Naše kmetijstvo ji bo lahko dobavljalo zadostne množine surovin. Potrebno je le, da pristopimo k načrtnemu delu za razširjenje nasadov predvornih rastlin, obenem pa k delu povečanja pridelka za izboljšanje kakovosti domače volne.

TUDI V GOZDOVIH SO PELI LIBERO

S spoštovanjem in ljubeznijo je naše ljudstvo počastilo spomin padlih borcev in talcev, na mnoge načine jim je izkazalo svojo hvaležnost: Z odkritjem spomenikov žrtvam, s postavitvijo raznih simbolov na pokopališčih, z množičnimi pogrebi, s mašami zadoščenimi, z žalnimi svečanostmi itd.

Prisrčen način počaščenja je bil prav gotovo v Stični, ki so ga organizirali člani Rdečega križa. V počastitev vseh onih, ki leže neznan kje pokopani, ki jih ni našla ljubeča roka, da bi jih okrasila s cvetjem in prižgala lučko, ki bodo za zmeraj ostali skrivni našim očem in zapušeni — za počastitev teh samotnih grobov so poskrbeli v Stični.

Šolska mladina se je odpravila v gozd Veliki boršt nad Stično, kjer leži pokopan neznan partizan! Ze dopolne so okrasili grob in postavili ob njem klopcu za postavitev svečk. V bukova drevesa so zabili žeblice, da bodo nanje obesili vence. Vse bližnje skale so bile okrašene z rožami in iz vsake drevesne dupline so se ozirale bele in rdeče krizanteme. Grob je bil prepletan z zelenim bršljanom, križ je bil ovit z mahom, na križ pa je bil pritrjen trnjeven venec kot veliki znak trpljenja, ovit s slovensko zastavo. Z vseh strani je prispela mladina, prinesla je polna naročja svežega cvetja in zelenja, da bo čim lepše okrasila grob neznanega junaka in vsa bližnja okolica gozda.

Prišel je duhovnik, ki je opravil verski obred, blagoslovil je grob, prosil božjega blagoslova za našo mlado domovino in za celotno slovensko domovino. Nato je bil govor, oresuljive besede so privabile solze v oči, otroci so deklamirali, prisotni so zapeli pesem: "Žrtvam" in staro slovensko pesem "Pomladi vse se veseli..." Ljudje so pohtevali in si z robcami

sali oči. Ganiljiv je bil pogled na očeta brez rok, katerega sin leži neznan kje pokopan. Mož je slonel s svojimi železnimi rokami ob bukvi in jokal.

Pričujejoče je objela resnična žalost, tista žalost, ki se človeku poraja v srcu, kadar žaluje za nečim velikim, kadar je izgubil najdražje na svetu. V gozdni tišini, med bukvami in bori, med skalami in vejevjem je ljudi prevzelo neko sveto občutje, njih srca so jokala in zdelo se je človeku, da z njimi vred joka tudi narava sama, ki tako ljubosumno objema trupla mladih ljudi, ki so umrli prezgodaj, ki so jedva ugledali svet, pa so ga morali že zapustiti.

Društvo Rdečega križa v Stični.

VELIKA ŠIPADOVA ŽAGA V ZAVIDOVICIH ZOPET OBRATUJE

Šipadova žaga v Zavidovcih (na progi Sarajevo-Brod) spada med največja lesno-industrijska podjetja v naši državi. Ta žaga je bila v teku vojne popolnoma uničena. Ob osvoboditvi je vladalo na obsežnem področju žage pravo opustošenje. Okupator, ne poznavajoč energijo in ustvarjalno silo naših narodov, je bil prepričan, da je v tem podjetju onemogočeno delo za vrsto let.

Zavedajoč se važnosti tega podjetja za obnovo naše dežele, so delavci takoj po osvoboditvi pričeli popravljati porušene naprave. Prišli so brez potrebne opreme in niso gledali na čas. 450 delavcev te žage je pri obnovitvenem delu izvršilo 88 tisoč delovnih ur. Po naporih obnovitvenih delih je žaga te dni zopet pričela obratovati s 7 polnojarmeniki, katerih kapaciteta znaša 900 kub. metrov lesa v 24 urah. V kratkem bo usposobljen 8 polnojarmenik, tako da bo podjetje lahko predelalo v 24 urah nad 1000 kub. metrov lesa.

Vzporedno z obnovitvenimi deli so bile zgrajene nove naprave za serijsko izdelovanje lesenih barak in hiš. Z izdelovanjem teh hiš, ki so namenjena kmetom v porušeni in požgani vseh bodo pričeli v prihodnjih dneh.

Preteklo nedeljo je bilo na svečan način obnovljeno delo v podjetju. Svečanosti, ki ji je prisostvoval minister za gospodarstvo federalne Bosne in Hercegovine dr. Ante Martinović, se je udeležilo 1500 delavcev, meščanov in kmetov, ki so prišli, da vidijo uspeh svojega dela in še enkrat potrdijo svoje udanost in privrženost ljudskim oblastem in maršalu Titu.

TOVARNE V SLOVENIJI BODO IZDELOVALE KMETIJSKE STROJE

Po končani vojni so mnogi kmetovalci ostali skoraj brez orodja, ker ga je okupator pobral ali uničil. Zato so naše domače tovarne takoj po osvoboditvi pričele izdelovati najpotrebnejše ročne orodje, predvsem lopate, krampe in motike. To orodje so dobili kmetje, ki so ga nujno potrebovali. Istočasno pa je bilo treba misliti na to, da se nadomestijo tudi uničeni kmetijski stroji in vozovi. Tovarne so pripravile vse potrebno za izdelovanje kmetijskih strojev. Že v teku letošnje zime bodo domače tovarne izdelale mlatilnice, pluge, okopalnice, osipalnike, kultivatorje in brane vseh vrst, in sicer v taki količini, da bodo krite najnujnejše potrebe.

Tovarna kmetijskih strojev "Ježek" v Mariboru bo izdelovala vse vrste mlatilnic, slamoreznic, drobilce, sejalnice in robkace za koruzo, navadne in hidravlične stiskalnice za grozdje ter ročne in motorne kosilne stroje. Tovarna Franč Kremžar v St. Vidu nad Ljubljano bo izdelovala mlatilnice vseh vrst, repozernice ter gnojnične črpalke, tovarna Čretnik v St. Jurju ob Južni železnici manjše mlatilnice in tovarna Smola prav tako v St. Jurju mlatilnice in sadne mline. Tovarna kmetijskih strojev v Lescah bo izdelovala gnojnične črpalke, kultivatorje, pluge, pluzne dele in brane, tovarna Westen v Celju gnojnične sode, podjetje Ciril Podraž na Istu pa gnojnične črpalke. Končno je omeniti še mizarstvo Ježek v Novem mestu, ki bo izdelovala vejalnice, mline za grozdje, pečjalnice, sadne stiskalnice in tipizirane kmečke vozove, kar je posebno važno, ker zelo primanjkuje voz. Večina omenjenih tovarn je že

Izjave mehiškega predsedniškega kandidata

MEHIKA. — ONA. — Miguel Aleman, ki je kandidat za predsedništvo pri volitvah, ki se imajo vršiti dne 7. julija, je izjavil v intervjuju z agenturo ANLA, da bo podpiral sodelovanje z inozemskim kapitalom v svrhu razvoja mehiške industrije.

Bivši minister za notranje zadeve je dejal, da je bila Mehika za časa vojne sicer prisiljena, da "skrbi sama zase v industrijskem pogledu," da bo pa mogla zato zdaj, po koncu vojne, zopet iskati podporo inozemskega kapitala. Naglasil je, da tak poziv inozemskim tvekmam nikakor ne pomeni, da bi dostojanstvo ali pa neodvisnost Mehike trpela radi tega.

Aleman je poudaril, da so vse dežele, ki so se začele industrijsko razvijati, potrebovale tuje kapitala ter da bo morala "tudi Mehika sprejeti precej pomoči od zunaj."

Dejal je, da je popolnoma nepotrebno, da bi se uvedlo posebne zakone v svrhu zaščite mehiške neodvisnosti proti vmešavanju inozemskih korporacij. Sedanja mehiška konstitucija daje tozadevno čisto zadostnih jamstev, je naglasil.

Omenil je projekte elektrifikacije, katere skupno upravljajo mehiške tvrdke in Westinghouse Electric — češ, da je to zadosten primer sodelovanja s tujim kapitalom, ki je ostal popolnoma v okviru mehiških zakonov.

Alemana podpira mnogo pro-

gresivnih krogov v Mehiki. Izjavil je, da ima najlepša upanja za soglasje med kapitalom in delavstvom v Mehiki posebno zdaj, po nedavnem sporazumu med mehiškano federacijo delavcev in mehiškano industrijsko komoro. Ta sporazum, je dejal Aleman, "dokazuje ljubezen do domovine, ki bo olajšala razvoj naše dežele."

Aleman se je odločno izrazil proti rasni in verski diskriminaciji. "Smatram, da je treba zadržati vse izrastle rasne in verske diskriminacije, ter da mora biti to ena temeljnih točk deklaracije o pravicah človeka in državljana, katero bo predložil medameriški pravni odbor o priliki prihodnje konference zunanjih ministrov v Rio de Janeiro."

Glede šolstva v Mehiki je dejal Aleman naslednje: "Ako postanem predsednik, bom z največjo odločnostjo obnovil borbo proti nepismenosti širom dežele. Zelo mi je na tem, da dvignemo in razširimo vzgojno obzorje, prav posebno v podeželju."

Aleman je predsedniški kandidat proti bivšemu zunanjemu ministru Ezequiju Padilli, kateremu njegovi nasprotniki često očitajo, da je preveč pod vplivom ameriškega zunanjega ministrstva.

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (March 31, 1946), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

IZROPANO ZLATO IN DRAGULJI NAJDENI V SAMOSTANU

Preiskava pri frančiškanih v Zagrebu razkrila ustaški plen v grobnici

Zagreb, 29. januarja 1946 (Tanjug). — Na podlagi že prej dobljenih informacij so organi javne varnosti meseca januarja tega leta izvršili preiskavo v frančiškanskem samostanu v Zagrebu, Kapitlj št. 9, in ob tej priliki so našli v bivši grobnici, ki se nahaja v prostorih za izpovedovanja gluheev, 36 lesenih skrinj. V navzočnosti provincialna frančiškanskega samostana so bile odkopane skrinje, ki so bile pokrite s prstjo, pomešano s strohnimi kosci človeških kosti. V skrinjah so bile najdene dragocenosti: zlato, zlate ure, uhani, ovratnice, prstani, zlato zobovje itd. Iz zapisnika in registrskih vpisov, ki so bili najdeni v skrinjah, je ugotovljeno, da so te predmete tukaj zakopali organi ustaške državne zakladnice. Rezultati dosedanjih preiskav dokazujejo, da gre v glavnem le za dragocenosti, ki so bile za časa okupacije izropane in oddane državnim zakladnicam. Pred prihodom jugoslovanske armade pa se je ustaška vlada sporazumela s cerkvenimi oblastmi, da se navedene dragocenosti skrijejo na tem kraju.

Zagreb, 30. januarja 1946. — Na podlagi podatkov ministrstva za notranje zadeve vlade ljudske republike Hrvatske je javnost že obveščena o zločinu, ki je ponovno dokazal najtesnejšo zvezo gotovega dela visoke katališke duhovščine z ustaškimi hudodelci.

Po razkritju arhivov v nadškofijskih dvorcih in po skrivanju ustaških zločincev v teh istih dvorcih ter vrste drugih zločinov, ki so najtežje prizadeli tudi samega zagrebskega nadškofa, novo razkritje ljudskih oblasti ni izzvalo posebnega iznenadenja, toda je zato izzvalo tem večje ogorčenje širokih ljudskih množic nad temi zločini klerofašistov, ki se niso vzdržali, da ne bi na posvečenem kraju poskrili dragocenosti ustaške državne zakladnice, zlato zobovje, prstane in ure, katere so krvavi ustaški razbojniki nabrali pri ubijanju svojih žrtev.

Odkritje organov javne varnosti v frančiškanskem samostanu v Kapitlju, grobnici, ki se nahaja v spovedovalnici za gluhe takoj poleg samostanske cerkve, se gnusi vsakemu poštenemu človeku. Spovedovalnica sama je tlakovana s ploščicami, pod katerimi se nahaja plast betona. Tla so bila vsa zaprašena in delala vtis, da vse tako obstaja že dolgo vrsto let. Za vsak slučaj pa so patri v spovedovalnici ravno na prostoru, pod katerim se je nahajala grobnica, postavili eno večjo skrinjo, polno cerkvenih stvari. Ko je bil beton razbit in odstranjena tanka plast prsti in opeke, so se pokazale človeške kosti. Pod kostmi pa so bile lesene skrinje, obвите z zabojnim papirjem. Grobnica sama ni bila zadosti velika, da bi se v njo spravile vse lesene skrinje, in jasno je, da je bila z naknadnim kopanjem znatno razširjena.

Samostanski gvardijan in drugi patri, kateri so bili pripeljani, da prisostvoje odkopavanju, so poskušali, da vsak trenutek kame pobegnejo, ker so se bali biti navzoč pri odkritju, in nekolikokrat je bilo treba poslati ponje ali jih klicati, da se vrnejo. Kakor hitro so bile skrinje dvignjene, tako hitro so bile tudi odprte. Našla se je velika količina zlatih žepnih ur z raznimi začetnimi črkami, cele zlate čeljusti z umetnimi zobmi, katere so ustaški krvožežji v koncentracijskih taboriščih zdeli iz ust svojih žrtev, potem so bile najdene velike količine zlatih prstanov, ki so bili presekani in strti pri prisiljenem odvzemanju. Med drugim je najdena tudi velika količina zlatih ikonov, odvezitih ubitih pravoslavcev, svetinje z obličji svetnikov, kot jih nosijo katoličani, zlati judovski zvezde z zlatimi verzičami. Našla so se tudi cele vrečice bisernih ovratnic, broške z briljanti in biseri ter stari cekini, katere nosijo kot nakit vaška dekleta in žene.

Dokumenti so priloženi v posebnih zalepkah v vsaki skrinji in podpisani od nekaj desetih ustaških ministrov in glavnih funkcionarjev, ki so bili navzoči pri napolnjevanju skrinj predno so bile zakopane v grobnico.

Skupaj je bilo izvlečenih 36 skrinj, preko katerih so radi boljše kamoflaže v grobnici bile razmetane kosti umrlih mehih, ki so bili tukaj pokopani. Meščani, ki so prisostvovali odkopavanju, so ostrmeli sprico velike količine najdenih dragocenosti, za katere je jasno, odkod prihajajo, in koliko ljudi je radi vsega tega postalo žrtev zverinstva ustaških razbojnikov.

Dogodek, da so bile dragocenosti najdene ravno v frančiškanskem samostanu v Kapitlju, dokazuje, da so ustaški poglavarji imeli nemorejno zaupanje v cerkvene ustanove, posebno v kapiteljsko gospodo. Nekaj dni pred svojim begom so ustaši v Zagrebu razširili vest, da so zlato in druge vrednosti ustaške državne zakladnice poslane v inozemstvo. Istočasno pa so ustaški ministri obiskovali nadškofijski dvorec in zahtevali pri nadškofu Stepincu, da poskrije njihovo imovino, kajti bilo je radi prodiranja jugoslovanske armade že prepozno, da bi jo prepeljali v inozemstvo.

Tedaj je dal nadškof dr. Stepinc dovoljenje bivšemu ustaškemu ministru dr. Alejbegoviču, da skrije arhive ustaškega ministrstva za zunanje zadeve in arhive "županstva" v nadškofijski. Istočasno je nadškof prejel premično imovino ustaških ministrov Josifa Balena, dr. Ive Cankija, Petriča in drugih. Predsednik ustaške vlade dr. Mandić, ministri Artuković, Bulat, Puk in drugi so nekolikokrat obiskali nadškofa Stepinca in iskali njegove pomoči ter zahtevali — zanje v tako težkih dneh. Ti ministri so ob istem času obiskovali tudi frančiškanski samostan na Kapitlju, posebno minister Puk, v spremstvu patra Radoslava Glavaša, ki je stanoval v samostanu.

Predsednik ustaške vlade dr. Mandić je skrivaje zlata in drugih dragocenosti iz ustaške zakladnice poveril ministru Puku, polkovniku Vutucu, bojniku Kralju in patru Glavašu, bivšemu "načelniku oddelka za bogoslovje" pri ustaškem "ministrstvu za pravosodje in bogoslovje."

Vsi ti dogodki, kakor tudi mnogi drugi, so dajali upravičene razloge za domneve, da zlato ustaške državne zakladnice leži v nekem cerkvenem zavodu v Zagrebu. Še meseca septembra lanskega leta so se organi ljudske oblasti obrnili na upravo samostana in zahtevali, da se oddajo vse stvari, ki so jih tam spravili ustaši. Tedaj so frančiškani uporno zatrdili, da se pri njih ničesar ne nahaja. Medtem pa je bilo s preiskavo potrjeno, da so ustaši pred svojim begom iz Zagreba pustili v samostanu ogromne količine obleke, med drugim tudi dva vagona tekstila (blaga), kož, klobukov ter maš. Patri so ustaško zapuščeno porazdelili ustaškim družinam ter drugim samostanom. Ravnotako so bili v samostanu najdeni pisalni stroji in radioaparati, katere je pri menihih skrili ustaški policijski agent Šuklje.

Dne 23. januarja so prišli organi javne varnosti ponovno v samostan. Ko je bilo omenjeno, da se bo vršila preiskava v cerkvi in zakristiji, so patri zopet zatrdili, da tam ni ničesar. Hitro pa se je začelo odkopavanje grobnice in našle so se dragocenosti in zlato, kakor je bila javnost že obveščena.

(Prevedno iz arbo-hrvasčine.) —SANS.

Amerika in sredozemsko uprašanje

Napisal DONALD BELL

Libija, ogromna peščena planjava postavlja danes velikim silam problem, katerega jim je tako težko razrešiti, da je vsa mirovna ureditev povojnega sveta ogrožena. V tej deželi, ki šteje približno 670 tisoč kvadratnih milj in samo 900 tisoč prebivalcev, ni najti skoraj nobenih naravnih bogastev. Petroleja ni in poljedelstvo je siromašno. Redke oaze so povezane s stezami in slabo zgrajenimi cestami, kajti Libija nima nobenih železnic. Promet se vrši s tovornimi avtomobili ali pa na starodavni način, s karavanami velblodov.

Ir vendar so radi te siromašne in puste dežele razpravljali državniki Amerike, Rusije in Velike Britanije ves pretekli oktober in november in še do danes niso našli nobenega sporazuma.

Francija bi želela, da ostane Libija pod upravo Italije. Anglija je najprej zahtevala zase, a je pozneje pristala na to, da se izdela mirovna pogodba z Italijo, ne da bi bilo vprašanje Libije odločeno. Rusija hoče, da naj postane Libija dežela pod mandat Organizacije zedinjenih narodov, toda pod individualnim poverjeništvom Sovjetske unije. Amerika predlaga kompromis — varstvo in kolektivno upravo Britancev, Rusov, Francozov in Amerikancev. Cilj naj bi bila popolna neodvisnost dežele po 10 letih varstva.

Teh nasprotujočih si naziranj in zahtev ni bilo mogoče izmiriti. Sporazum je videti trenutno nemogoč. Italijanske mirovne pogodbe ni mogoče sestaviti, tako da zavazniki ne morejo sklicati mirovne konference v Parizu, ki bi se imela začeti dne 1. maja t. l. Presenetljivo pa je, da je nesporazum, ki ima tako važne posledice, nastal radi ogromnega kupa peska, ki je eden najsiromašnejših predelov vsega sveta. Čemu je velesilam toliko do te dežele? Zakaj je bilo nemogoče najti sporazum v navidezno tako postranski zadevi?

Vzrok temu je seveda strategija. Kdorkoli vlada nad peščenimi obalami te puste zemlje in ima v svojih rokah onih par borbnih pristanišč, katerih pomoli spijo v vročem sredozemskem solncu, je tudi vladar na potu iz Gibraltarja do Sueškega prekopa.

Rusija zahteva izhod v svojo območje. Francija bi želela, da nastane v Sredozemlju

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vseh listov pišite: Chicago 23-HI. To bo olajšalo delo naših poštnih ur, nam pa popešilo dostavljanje pošte.

LEV N. TOLSTOJ:

KAZAKI

KAVKAŠKA POVEST

Iz rušine prevlel
JOSIP KNAFLIČ

(Nadaljevanje)

"Hej, Luka!" se ja zasljal nedaleč iz gošča-ve tenki, ostri glas Nazarka. "Kazaki so šli večerjat."

Nazarka se je prerival z živim fazanom pod pazduho skoz trnje in prilezel na stezico.

"O!" je dejal Lukaška in nehal peti. "Kje si vzela petelina? To je bila najbrže moja zanjka."

Nazarka je bil enakih let z Lukaško in je tudi še-le spomlad vstopil v četo.

Bil je majhen, grd, suh, bolehen človek s kričecim glasom, da je kar zvenelo po ušesih. Z Luko sta si bila soseda in tovariša. Lukaška je sedel po tatarsko na travi in zlagal zanjke.

"Ne vem, čigava je bila, najbrže tvoja."

"Za jama, ne, pri platani? Moja je; včeraj sem jo nastavil."

Lukaška je vstal in ogledoval vjetega fazana. Pogladi ga je po temni, modrosivi glavi, ki jo je petelin v strahu iztegoval, zavijaje oči, in ga vzel v roke.

"Nocoj si narediva pilav (rižota); zakolji in oskubi ga."

"Kako bo; ali ga sama sneva ali ga dava naredniku?"

"Bo tudi zanj dosti."

"Jaz se ga bojim zaklati," je rekel Nazarka.

"Daj sem."

Lukaška je vzel nožiček izpod kindžala in urno urezal. Petelin je vztrepetal, a ni mogel več razpreti peruti, ker je krvava glava že o-mahnila in se zarila.

"Vidiš, tako se to dela!" je dejal Lukaška in vrgel petelina proč. "Masten pilav bo to."

Nazarka je vzdrgel pri pogledu na petelina.

"Poslušaj, Luka, spet naju pošlje ta vrag v sekret (skrita straža)," je dejal, ko je pobral fazana, in z vragom je mislil narednika. "Fomuškina je poslal po vina; ta je bil na vrsti. Vsako noč morava iti! Samo naju vedno jaha."

Lukaška je žvižgaje šel h kordonu.

"Vzemi vrvice!" je zaklical.

Nazarka je ubogal.

"Jaz mu povem nocoj, res, povem mu," je nadaljeval Nazarka. "Porečeva: ne pojdeva, trudna sva. Tako je. Reci mu ti, res, tebe poslušaj. Kaj se pravi to!"

"Tu si našel nekaj, da moreš brbljati," je dejal Lukaška, ki je očitno mislil na druge stvari. "Neumnost! Da, ko bi naju na noč gonil iz vasi, bi bilo neprijetno. Tam se pokratkočas, a tukaj? Ali v kordonu, ali v sekretu — to je vseeno. Kaj boš?"

"A v vas prides?"

"Na praznik pojdem."

Gurka je dejal, da se tvoja Dunajka s Fomuškinom kratkočas, je naenkrat opomni Nazarka.

"Vrag jo vzemi!" je odvrnil Lukaška in kazal svoje goste, bele zobe, a smejal se ni. "Mar ne najdem druge?"

"Kakor je pravil Gurka: je prišel k njej, pravi, in njenega moža ni bilo. Fomuškin je sedel tam in jedel piroge (ruske pogache). On, Gurka, je tudi malo posedel in potem šel; pod oknom je slišal, kako je rekla ona: "šel je zlo-dej; zakaj ne ješ pirog, ljubček? In ne hodi

domov spat," je rekla. In on je zaklical pod oknom: "bravo!"

"Lažeš."

"Res je, pri Bogu!"

Lukaška je pomolal malo, potem je dejal: "Ce je našla drugega, naj jo vrag vzame: mar je malo deklet? Saj sem je bil že itak sit."

"Ti si pa res od vraga!" je rekel Nazarka. "Ti bi se moral lotiti praporščakove Marjanke. Kaj nima ta še nobenega?"

Lukaška je nagrbnil čelo. "Kaj Marjanka! Saj je zmeraj eno in isto," je dejal.

"Pa poizkusi..."

"Kaj pa misliš? Ali jih ni dovolj po vasi?"

In Lukaška je zopet zažvižgal in stopal proti kordonu, trgaje listje z vej. Ko je šel skoz grmovje, se je naenkrat ustavil, ker je bil zagledal gladko debelce, vzel nožič in je odrezal. "To bo basavnik," je dejal in zažvižgal s šibo po zraku.

Kazaki so sedeli pri večerji v veži kordona, ki je bila ometana z ilovico, na tleh okoli nizke tatarske mizice; tedaj je prišel pogovor na to, kdo je na vrsti za skrito stražo. "Kdo ima iti nocoj?" je zaklical eden kazakov naredniku v odprta hišna vrata.

"Da, kdo ima iti?" se je odzval narednik.

"Stric Burlak je bil, Fomuškin je bil," je rekel ne povsem gotovo. "Ali gresta vidva, kaj? Ti in Nazar," se je obrnil k Luki. "Tudi Jergušov gre lahko z vama; nemara se je prespal."

"Saj se še ti ne prespiš, kako naj se on," je dejal Nazarka polglasno.

Kazaki so se smejali.

Jergušov je bil ravno isti kazak, ki je pijan spal kraj hiše. Pravkar se je priguval v vežo, mencaje si oči.

Lukaška je bil vstal med tem in je pripravil svojo puško.

"Pa kmalu pojdit; povečerjajte in pojdit," je dejal narednik. In ne da bi počakal kakega odgovora, je zaprl dver; očitno je malo zaupal na poslušnost kazakov. "Ce bi ne bilo ukazano, bi ne pošiljal nobenega; a tako nas lahko vsak trenutek napade stotnik. In potem pravijo, da je osem Abrekov prišlo čez vodo."

"Kaj se če, iti treba," je dejal Jergušov. "Po vrsti! Ne pomagaj nič, časi so taki. Jaz pravim: iti treba."

Lukaška je bil med tem, kakor je kazalo, popolnoma ravnodušen proti temu, kar se je godilo; držal je z obema rokama velik kos fazana pred ustmi, gledal zdaj narednika zdaj Nazarka in se smejal obema. Kazaki se še niso bili odpravili na skrito stražo, ko je stopil v temno vežo stric Jeroška, ki je sedel do noči zama pod platano.

"No, otročiči," je zagrmel po nizki veži njegov bas, ki je pokrtil vse glasove, "pa pojdem še jaz z vami. "Vi bodete prežali na Čečence, jaz pa na svinje."

VIII.

Bilo je že povsem temno, ko so šli stric Jeroška in trije kazaki iz kordona, v burkah (kratek plašč iz klobučevine) in s puškami na hrbtu, dol ob Tereku na kraj, ki je bil določen za skrito stražo. Nazarka na noben način ni hotel iti, a Lukaška je zavpil nanj, in tako so se bili urno odpravili.

(Dalje prihodnjic)

mamo tudi za ljubljani. okr. in okr. Ljubljana-mesto skupno sodišče). Vrh. pravosodstvo v Sloveniji pa tvori Vrhovno sodišče federalne Slovenije v Ljubljani. Ker pozna zvezni zakon o ureditvi narodnih sodišč samo troje vrst sodišč v vsaki federalni državi, okrajna, okrožna in vrhovno, je bilo apelacijsko sodišče v Ljubljani ukinjeno in razpuščeno. Okrajna, okrožna in vrhovno narodno sodišče so redna narodna sodišča, ki sodijo državljanom v civilnih, kazenskih in nespornih stvareh in ki so pod upravo in nadzorstvom ministrstva za pravosodje v Ljubljani.

Bivši sodni zaporci, jetnišnice in kaznilnice ne spadajo več pod pravosodno upravo. Kazenskih preiskav ne vodi kot v bivši Jugoslaviji sodišče, temveč tožilec, ki tudi odreja pripor in ima zato nadzorstvo nad preiskovalnimi zapori. Uprava vseh zaporov, jetnišnic in kaznilnic spada pod narodno milico oziroma notranje ministrstvo.

Obenem z uredbo o začasnih delni ustanovitvi poslovanja sodišč je izšla tudi uredba NVS o postavitvi vseh državnih uslužbenec na dan 1. aprila 1941 je bilo na ozemlju bivše Dravske banovine uslužbenih 361 sodnikov, tožilcev, tajnikov, pristavov, in sodnih pripravnikov ter 729 drugih sodnih uslužbenec. Do danes je bilo prijavljenih ministrstvu 797 bivših sodnih uslužbenec, od katerih jih je že izvoljenih za narodne sodnike oziroma nastavljenih za tajnike in druge sodne uslužbenec 477. Drugi še čakajo izvolitve oziroma nastavitve.

Ko so bili izvoljeni okrajni narodni odbori, je bila tudi dana možnost izvolitve okrajnih narodnih sodišč. Ko so se sestale okrajne skupščine, so izvolile stalne okrajne narodne sodnike. Za kandidate se je prijavilo 340 pravnikov, bivših sodnikov, notarjev, odvetnikov, upravnih uradnikov in drugih. Obenem so se po vseh okrajih vršili posebni zbori volivcev, na katerih so se izbirali sodniki-priredniki za okrajna sodišča. Takih množičnih zborov je bilo po vsej Sloveniji preko 150. Sodniki priredniki so bili na ta način neposredno zbrani od volivcev in so jih okrajni narodni odbori samo potrdili. Volitve okrajnih narodnih sodišč so bile izvedene v zelo kratkem času od 12. 8. 1945 do 2. 9. 1945.

Volitve okrožnih sodnikov so bile izvedene samo v okrožnem mestu Ljubljani in v novomeškem okrožju. Drugod še ni izvoljenih okrožnih narodnih odborov. V teh okrožjih so okrožni odbori OF začasno imenovali potrebno število okrožnih sodnikov in vsa okrožna sodišča že delajo s polno paro. Z odlokom predsedstva SNOSA z dne 20. 8. 1945, so bili imenovani tudi priredniki in sodniki vrhovnega sodišča federalne Slovenije. S tem je bila organizacija sodstva v Sloveniji zaključena, pravno delo pravosodne uprave se je šele začelo. Po izdelanem načrtu naj bi imela narodna sodišča v Sloveniji v doseganjih mejah 228 stalnih sodnikov, 1928 prirednikov, 199 tajnikov in pripravnikov in 534 administrativnega in pomožnega osebja.

Trenutno se bavi ministrstvo z organizacijo rednih uradnih dni v večjih krajih izven sedešev okrajnih sodišč in z ustanovitvijo zemljiško-knjižnih uradov na nekaterih bivših sedeših okrajnih sodišč.

Ministrstvo nadalje nadzoruje odvetnike. Vprašanje odvetnikov je postalo pereče šele sedaj, ko so začela sodišča posloovati. Pripravlja se zvezni zakon o odvetnikih. Notarijati je bil z odlokom

AVNOJA z dne 17. nov. 1944 ukinjen. Notarji so vse svoje arhive in spise izročili pristojnim okrajnim sodiščem v čuvanje oziroma v nadaljnje poslovanje. Večina notarjev je kandidirala za narodne sodnike pri okrajnih sodiščih in je bil skoraj pri vsakem okrajnem sodišču izvoljen vsaj po en notar, ki bo sedaj kot sodnik med drugim opravljal tudi tiste posle, ki jih je prej kot notar. V področje pravosodnega ministrstva spada končno izdajanje oziroma urejevanja "Uradnega lista Slovenskega narodno osvobodilnega sveta in Narodne vlade Slovenije."

Kakor na vseh področjih, smo tudi na področju sodstva napravili v času po osvoboditvi ogromen korak naprej. Naše ljudstvo je z narodnimi sodišči dobilo v roke orožje, s katerim bo varovalo svoje težko priborjene pravice.

Kriza na Grškem

ATENE. — ONA. — V krogih nekaterih višjih državnih uradnikov tukaj prevladuje zdaj mnenje, da bo vlada ministrskega predsednika Temistoklesa Sofoulisa kmalu odstopila.

Glasov teh informacij bo poglaviti vzrok ostavke ta, da je Sofoulosovi vladi neprijetno nadaljevati priprave za volitve, ki se imajo vršiti dne 31. marca. Levičarska koalicija EAM je že pred nekaj tedni posvarila, da se glasovanja ne bo udeležila, ako razmere ostanejo take kot so zdaj.

Omenjeni državni uradniki so popolnoma prepričani, da je nemogoče, da bi se moglo vršiti glasovanje brez pritiska in podvale, ker imajo desničarji v svojih rokah velik del državne in administrativne mašinerije. Nekateri izmed njih so celo čisto odkrito obtožili "vmešavanje Angležev" in so trdili, da je Sofoulosova vlada takorekoč zvezana—da nima nobene svobode, ako hoče skrbeti za dogovore, ki bi omogočili zares svobodne in tajne volitve.

Vsled tega se širi prepričanje, da bo predsednik Sofoulis odstopil, ako ne dobi dovoljenja za preložitve volitve na pozneje. Treba bi bilo počakati z glasovanjem toliko časa, da bi vlada odpravila teroristični pritisk, katerega vršijo monarhistične organizacije, in da bi Grčija zopet začela svobodno dihati v razmerah, ki bodo vsaj do neke mere redne in zakonite.

Razni mali oglasi

PORTERS
STEADY - DAYS
70c per hour
Nites 7 1/2 per hour
CHICAGO ROTOPRINT CO.
4601 BELMONT

EXPERIENCED
SEWING MACHINE OPERATORS
Lite, clean plant.
Hospital and Life Insurance.
RELIABLE BELT CO.
3127 W. Chicago Ave.

LIGHT FACTORY WORK
No experience necessary
Apply
1148 W. CHICAGO AVE.

SEAMSTRESSES
Average 85c per hour
SORTERS - FOLDERS
WRAPPERS - INSPECTORS
Average 65c per hour

Roscoe Laundry Co.
3517 W. HARRISON

Razni mali oglasi

CABINETMAKERS
Woodworking machine hands
H. C. EVANS & CO.
1528 W. Adams St.

GIRLS
LIGHT FACTORY WORK
Good pay - Experience not necessary
Apply
DR. SACHS LABORATORIES
5810 So. Perry

GIRLS
For coil and transformer assembly work; good pay. Humboldt 3803.
BRUNO BARTUCCI, AMERICAN COIL, 1271 N. Hermitage (near Milwaukee ave.)

STENOGRAPHER
Experienced
Salary \$35.00 - 30 hour week
Apply
1148 W. CHICAGO AVE.

Wanted GIRLS
FOR PART AND FULL-TIME LIGHT FACTORY WORK
FORT DEARBORN LITHO CO.
2856 N. CALIFORNIA AVE.

COUPLE
HOUSEKEEPER AND HANDYMAN
who want a good home in pleasant surroundings. Good wages, experience necessary. Your own private quarters. Small North Shore family. Phone—RANdolph 0077—Mr. Fine— or Phone Highland Park 777 collect or write to
334 MARAINE ROAD
HIGHLAND PARK, ILLINOIS

MEN AND WOMEN
PLEASANT LIGHT FACTORY WORK
IN MEN'S FINE CLOTHING PLANT
Stanford Williams Co.
222 N. BANK DRIVE
(Merchandise Mart, Room 1281)

SLOVENE GIRLS & WOMEN
Get a steady job with a future at
EDWIN I. GUTHMAN & CO. INC.
YOU CAN EARN 85c AN HOUR ON PIECE WORK
Minimum guarantee after 90 days 71c an hour.
Wide variety of Light Bench Work on small Radio parts.
HOURS 8 to 4:30
Apply today
15 South Throop Street

Vicinity Halsted & Jackson
TEL. AND 5246

Vicinity Lake & Sacramento
TEL. SAC 2628

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA
Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta...
Cena listu Prosveta je:
Za Zdruč. države in Kanado \$6.00
1 tednik in 4.80
2 tednika in 3.80
3 tednike in 2.40
4 tednike in 1.20
5 tednikov in nič
Za Evropo je: \$9.00
Za Chicago in okolico je: \$7.50
1 tednik in 4.80
2 tednika in 3.80
3 tednike in 2.40
4 tednike in 1.20
5 tednikov in 1.50

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Money Order v plamnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.
PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$
1. Ime _____ Čl. društva št. _____
Naslov _____
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledenčih članov moje družine:
2. _____ Čl. društva št. _____
3. _____ Čl. društva št. _____
4. _____ Čl. društva št. _____
5. _____ Čl. društva št. _____
Mesto _____ Driava _____
Nov naročnik Star naročnik

Delo ministrstva za pravosodje Slovenije

Obenem z ostalimi ministristvi je tudi ministrstvo za pravosodje NVS izdalo v posebni brošuri poročila o svojem delu v času po osvoboditvi.

Glavna naloga ministrstva za pravosodje takoj po osvoboditvi je bila organizacija našega narodnega ljudskega sodstva, katerega temelji so bili položeni že v času borbe na osvobojenem in pol osvobojenem ozemlju. Predsedstvo NVS je že 3. septembra 1944 izdalo odlok o začasnih ureditvi narodnih sodišč in narodnih sodnikov. Na podlagi tega odloka so bila po vsem takrat osvobojenem slovenskem ozemlju narodna sodišča takoj organizirana: po vsem Slovenskem Pirmorju okrajna in okrožna sodišča ter višje narodno sodišče, na ozemlju bivše Dravske banovine pa okrajna sodišča Črnomelj, Ribnica, Kočevje, Novo mesto, in Cerklina ter okrožno sodišče Novo mesto s sedežem v Črnomlju.

Ker narodna sodišča volijo narodno osvobodilni odbori, po ostalih predelih Slovenije takoj po osvoboditvi ni bilo mogoče organizirati narodnih sodišč. Ker pa ne bi bilo v skladu z duhom novega državnega ustroja in s pridobitvami narodno osvobodilnega boja, da bi uporabljali stara jugoslovanska in okupatorska sodišča, je bilo s posebno

uredbo začasno ustavljeno poslovanje teh sodišč do izvolitve novih. Vsem bivšim jugoslovanskim in okupatorskim sodiščem pa so bili postavljeni posebni delegati, ki so imeli predvsem nalogo čuvati sodne zgradbe in ustanove ter opravljati nekatere nujne sodne nepravde posle.

Imeli so tudi nalogo pripraviti vse potrebno za redno poslovanje novih narodnih sodišč, kar ni bilo lahko, ker je bila po okupatorju povzročena škoda na bivših sodiščih ogromna.

Skupna škoda na pravosodnih ustanovah v Sloveniji znaša preko 150 milijonov din, pri čemer ni šteta škoda prizadejana jetnišnicam in kaznilnicam, ki znaša tudi skoro 25 milijonov din. Posebno občutna je škoda, ki so jo okupatorji napravili s tem, da so odpravili v Avstrijo mnoge arhive, sodne mape in zemljiške knjige iz sodišč na Stajerskem. Delegati prizadetih sodišč so napravili popis odpelnega materiala in se sedaj naše oblasti trudijo, da bi zaveznike oblasti dovolile repatriacijo tega materiala.

Z zakonom o upravni razdelitvi federalne Slovenije, ki ga je izdalo predsedstvo SNOSA z dne 6. septembra 1945, je bilo ozemlje bivše Dravske banovine razdeljeno na pet okrožij ter na 29 okrajev. Skladno s to uprav-

no razdelitvijo so bili z uredbo pravosodnega ministrstva o ustanovitvi narodnih sodišč in o likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji z dne 21. septembra 1945 določeni sedeži in območja novih narodnih sodišč.

Na sedežu vsakega okrajnega narodnega odbora je tudi sedež okrajnega narodnega sodišča, ki je krajevno pristojno za vse območje okraja. Samo za tiste okraje, ki imajo sedež v istem kraju, tako Ljubljana-mesto in Ljubljana-okolica, Celje-mesto in Celje-okolica, Maribor-mesto, Maribor-levi breg, in Maribor-desni breg je samo eno okrajno sodišče za mesto in okolico. Tako imamo danes v Sloveniji 25 okrajnih sodišč, ki so razdeljena na štiri okrožna sodišča (ker i-

MEN — 18 to 55
73c per hour—5e additional for night work. Time 1/4 over 40 hours. 54 hour week. Attractive Bonus Plan. Steady work under excellent conditions.

THOMAS Moulding Floor Mfg. Co.
ARCHER & KOLMAR

RADIO LIGHT ASSEMBLY
High Wages • Automatic Raises • Steady Employment
PAID VACATIONS
Good Opportunities for Young Energetic Women
MOTOROLA
4545 Augusta Blvd.